

هممون طرفدار متعصب تیم ملی ایرانیم و وقتی با یه تیمی مثل عربستان بازی داریم، ممکنه از شدت هیجان سخته کنیم. وقتی گل می‌زنیم سرمون می‌خوره به سقف و وقتی گل می‌خوریم فرومی‌ریم تو مُبل؛ یا وقتی تو مسابقات المپیک پای یه ایرانی وسط باشه، چهارچشمی جلوی تلویزیون می‌شینیم تا شاهد موفقیتش باشیم و وقتی می‌بره یا می‌بازه انگار خودمون بردیم یا باختیم، یا لحظه‌ای که اصغر فرهادی تو «اسکار» یا جشنواره «کن» جایزه می‌گیره سرمونو می‌گیریم بالا و می‌گیم ما اینیم دیگه! انگار هممون ایرانیم و ایران همه‌چیزمونه.

خب! دوستان وطن‌پرستم؛ حال جغرافیای ایرانمون چه‌طوره؟ این ایرانی رو که حاضریم جونمون رو براش بدیم چه‌قدر می‌شناسیم؟ چه‌قدر هواشو داریم؟ حال دریاچه ارومیه‌اش چه‌طوره؟ حال دریاچه هامون، تالاب بی‌نظیر انزلی، جنگلای هیرکانی شمال، جنگلای بلوط غرب کشور، رودخونه‌ها و مراتعمون و ...؟

فقط خواستم اینو بگم که جغرافیای ایرانمون رو همون‌طور بخونید که می‌شینید به تماشای وزنه‌زدن حسن یزدانی توی المپیک. شک نکنید جغرافیای ایرانمون به خوندن شما نیاز داره.

مواظب جغرافیای خودتون و ایران باشید!

سلام به همه دهمی‌ها:

میگن جغرافیا علمی برای زندگی بهتره! حالا چه جوری!

این جوری که مثلاً بدونید دقیقاً کجا؟ یعنی در چه محیط جغرافیایی؟ با چه ویژگی‌هایی زندگی می‌کنید و بدونید که بقیهٔ آدما (همین چند میلیارد سکنهٔ روی زمین) تو چه محیطی زندگی می‌کنن. مثلاً به عنوان یه ایرانی باید بدونید کشورتون چه ویژگی‌های آب و هوایی و چه جاذبه‌های گردشگری جذابی داره!

شاید بگین ما اینا رو بدونیم چه جوری زندگی مون بهتر می‌شه؟

سؤال خوبیه، چند سال دیگه همهٔ شما باید وارد بازار کار بشید، اصلاً شاید رفتید تو یه رشته‌ای درس خوندید که یه سری محصول خواستید تولید کنید یا تصمیم گرفتید یه اختراع خفن بکنید و بشید یه کارآفرین درجهٔ یک، این اطلاعات بهتون کمک می‌کنه با شناخت از محیط و ظرفیت‌هاش براش بازار خوبی پیدا کنید. یا اصلاً شاید تصمیم گرفتید بشید مارکوپولو و هی سفر کنید یا شایدم شدید مسئول محیط زیست و خواستید دریاچه ارومیه رو از خطر خشک شدن نجات بدید، یا اصلاً ممکنه اینفلوئنسر بشید و کشورتون رو معرفی کنید. برای همهٔ اینا باید بدونید کجایید و به کجا می‌خواید برید!... پس جغرافیا می‌تونه علمی برای زندگی بهتر باشه. البته که احتمالاً همهٔ درس‌ها و رشته‌ها یه همچین شعاری رو برای خودشون دارن، ولی همهٔ اینا رو گفتم که سعی کنید با جغرافیا دوست بشید و از خوندنش لذت ببرید و کاربردی یادش بگیرید.

حالا من توی ماجرای بیست (کتابی که جلوی روتون هست) سعی کردم کمکتون کنم تا جغرافیای دهم رو راحت‌تر یاد بگیرید که اگر رشتهٔ انسانی هستید کاربردی و عمیق بخونیدش، چون کنکور به شدت مفهومی شده و اگر رشتهٔ تجربی یا ریاضی هستید، تو امتحان نهایی (حتی اگه خیلی سخت باشه) یه نمرهٔ خیلی خوب بگیرید. حالا بریم با بخش‌های مختلف کتاب آشناتون کنم...

۱ درس‌نامه: در درس‌نامه‌های این کتاب علاوه بر این‌که همهٔ مطالب کتاب درسی پوشش داده شده، نکات مهم کاملاً مشخص شده تا توجهتون بهشون بیشتر شود. استفاده از جدول‌ها و نمودارها بهتون کمک می‌کنه که مطالب رو راحت‌تر به ذهنتون بسپارید و تمام نقشه‌ها و شکل‌ها، با تحلیل و توضیح در درس‌نامه آورده شده، یه خلاصه درس کوتاه هم آخر درس‌نامه آوردیم که اگه خواستی یه دورهٔ کوتاه بکنی به اونا رجوع کنی.

۲ حالا تو بگو: یه سری کادر «حالا تو بگو» در لابه‌لای درس‌نامه آورده شده که سریع بعد از این‌که یه مطلبی رو یاد گرفتی، با جواب‌دادن به این سؤال‌ها هیچ وقت اون مطالب از ذهنت نره!

۳ سؤالات امتحانی: از خط به خط مطالب کتاب درسی با انواع مختلف و متنوع سؤال طراحی شده، با خیال راحت این سؤالات رو بخونید و برید امتحان بدید. یه سری سؤال و با علامت براتون طراحی کردیم که کمی از بقیه سخت‌تر هستن.

۴ امتحانات آخر کتاب: دوتا امتحان نوبت اول برای آمادگی ترم اول و چهارتا امتحان نوبت دوم برای آمادگی ترم دوم براتون طراحی شده. قبل امتحان نهایی حتماً این امتحان‌ها رو حل کنید. این شما و این هم جغرافیای ایران.

یه تشکر ویژه از خانم مهندس زهرا جالینوسی عزیز که با درایت و زمانبندی ویژه این کتاب رو به سرانجام رساند. و تشکر ویژه از مدیر تألیف کتاب آقای مهندس مهدی هاشمی که حامی خوبی برای این کتاب بودند و تشکر از همهٔ بچه‌های خیلی سبز مخصوصاً گروه تولید زحمتکش.

مریم طاهری

شهریور ماه ۱۴۰۳

فهرست

درس‌ها

۸	درس اول: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر
۱۴	درس دوم: روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا
۱۹	درس سوم: موقعیت جغرافیایی ایران
۲۵	درس چهارم: ناهمواری‌های ایران
۳۷	درس پنجم: آب‌وهوای ایران
۴۹	درس ششم: منابع آب ایران
۶۰	درس هفتم: ویژگی‌های جمعیت ایران
۷۱	درس هشتم: تقسیمات کشوری ایران
۷۷	درس نهم: سکونتگاه‌های ایران
۸۶	درس دهم: توان‌های اقتصادی ایران

پاسخ‌نامه تشریحی

۹۶	پاسخ سؤال‌های امتحانی
----	-----------------------

آزمون‌های نیم‌سال اول و دوم

۱۰۶	نمونه امتحان نیم‌سال اول (آزمون شماره ۱)
۱۰۸	پاسخ سؤال‌های نمونه امتحان نیم‌سال اول (آزمون شماره ۱)
۱۰۹	نمونه امتحان نیم‌سال اول (آزمون شماره ۲)
۱۱۱	پاسخ سؤال‌های نمونه امتحان نیم‌سال اول (آزمون شماره ۲)
۱۱۲	نمونه امتحان نیم‌سال دوم (آزمون شماره ۳)
۱۱۴	پاسخ سؤال‌های نمونه امتحان نیم‌سال دوم (آزمون شماره ۳)
۱۱۵	نمونه امتحان نیم‌سال دوم (آزمون شماره ۴)
۱۱۷	پاسخ سؤال‌های نمونه امتحان نیم‌سال دوم (آزمون شماره ۴)
۱۱۸	نمونه امتحان نیم‌سال دوم (آزمون شماره ۵)
۱۲۰	پاسخ سؤال‌های نمونه امتحان نیم‌سال دوم (آزمون شماره ۵)
۱۲۱	نمونه امتحان نیم‌سال دوم نهایی خرداد ۱۴۰۳
۱۲۴	پاسخ سؤال‌های نمونه امتحان نیم‌سال دوم نهایی خرداد ۱۴۰۳

درس نامہ 9 سوالات امتحانی

درس ۱: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

مقدمه

در این درس قراره در مورد رابطه انسان با محیط پیرامون و تأثیراتی که می‌تونه روی محیط پیرامونش بگذاره و یا تأثیراتی که از محیط پیرامون بگیره، یاد بگیریم. سال‌های گذشته، مطالبی درباره محیط پیرامون فرد و سایر مکان‌ها خوندم. اطلاعات مربوط به کره زمین، مانند زیستگاه‌های مختلف، آب و هوا، رودها و کوه‌ها و حتی مسائل مربوط به آداب و رسوم و سنت‌ها به ما کمک می‌کنه که دانش ما از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها افزایش پیدا کنه و به بهبود کیفیت زندگی ما منجر بشه. در این درس تصاویر و زیرنویس‌هاشون رو هم مطالعه کنیم چون ممکنه از سوال طرح بشه. از این درس در نوبت اول ۲ نمره و در امتحان نوبت دوم ۴/۵ نمره سوال طراحی می‌شه.

تصویر روبه‌رو، سازه‌های آبی شوشتر (استان خوزستان) را نشان می‌دهد که از بزرگ‌ترین مجموعه‌های صنعتی شناخته‌شده در عصر پیش از انقلاب صنعتی است و توسط سازمان یونسکو، شاهکار نبوغ و خلاقیت نامیده شده است.

این بنا یکی از تأثیرگذاری‌های انسان بر محیط طبیعی پیرامون خود است تا از نیروی طبیعت برای بهبود و کیفیت زندگی خود بهره ببرد.

دانش جغرافیا

جغرافیا یکی از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری به شمار می‌رود.

در طول تاریخ، انسان تلاش کرده تا ناشناخته‌های جهان هستی را معلوم و با استفاده از علوم مختلف، وضع زندگی خود را بهبود دهد.

کاربرد واژه جغرافیا

۱. اولین کاربرد واژه جغرافیا: این واژه، اولین بار توسط اراتوستن، دانشمند یونانی ارائه شد.

GEO ← به معنای زمین

واژه جغرافیا شامل

GRAPHY ← به معنای ترسیم و توصیف

اراتوستن جغرافیا را علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان تعریف می‌کند.

۲. امروزه بسیاری از جغرافی‌دانان معتقدند: جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود و از آن‌ها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند.

رابطه جغرافیا با سایر علوم: بین جغرافیا و سایر رشته‌ها ارتباط وجود دارد. جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به سؤالات خود پاسخ می‌دهد.

جغرافیای طبیعی
جغرافیا به سه شاخه تقسیم می‌شود
فنون جغرافیایی
جغرافیای انسانی

جغرافیا در هر کدام از این سه شاخه با سایر دانش‌ها ارتباط دارد.

چند مورد از ارتباط علوم مختلف با جغرافیا

ارتباط جغرافیا و هواشناسی: «با افزایش ارتفاع دما کاهش می‌یابد.» ← یک اصل هواشناسی است. بررسی تأثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان نظیر: نوع مصالح ساختمانی، منابع آب، فعالیت‌های اقتصادی، جاذبه‌های گردشگری و ... در حوزه آب‌وهواشناسی که از شاخه‌های جغرافیای طبیعی است، جای می‌گیرد.

ارتباط جغرافیا و علم اقتصاد:

علم اقتصاد ← تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات، نظام‌های اقتصادی و عرضه و تقاضا را مطالعه می‌کند.

جغرافیای اقتصادی ← به چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگی‌شان می‌پردازد.

مثال: چگونه منابع معدنی یک ناحیه در شکل‌گیری شهرهای صنعتی تأثیر دارد؟

رابطه جغرافیا و علم آمار: جغرافی‌دان جهت جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد نیاز خود از علم آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک گرفته و با استفاده از سخت‌افزار و نرم‌افزارهای متعدد در زمان کوتاه و با دقت زیاد به سؤالات تحقیق خود پاسخ می‌دهد.

نتیجه‌گیری: علم جغرافیا از یافته‌های علوم دیگر استفاده کرده و با یک دید همه‌جانبه بررسی‌ها و مطالعات خود را در مورد پراکندگی پدیده‌ها و روابط بین آن‌ها انجام می‌دهد. رابطه بین جغرافیا با سایر علوم دوسویه بوده و در یک جریان دوطرفه از داده‌ها و یافته‌های یکدیگر استفاده می‌نمایند.

روابط بین علوم و فنون جغرافیا و شاخه‌های آن

به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

- ۱- از بزرگ‌ترین مجموعه‌های صنعتی شناخته‌شده در عصر پیش از انقلاب صنعتی در استان خوزستان، چه نام دارد؟
- ۲- اولین بار واژه جغرافیا توسط چه کسی ارائه شد؟
- ۳- سه شاخه جغرافیا که که آن را با سایر دانش‌ها مرتبط می‌کند، کدام‌اند؟
- ۴- بررسی تأثیر افزایش ارتفاع بر دما و رابطه آن با مکان و زندگی انسان رابطه جغرافیا با کدام دانش را بیان می‌کند؟
- ۵- این سؤال که «چگونه منابع معدنی یک ناحیه در شکل‌گیری شهرهای صنعتی تأثیر دارد» در زمره کدام دانش قرار می‌گیرد؟
- ۶- رابطه بین جغرافیا و سایر علوم چگونه است؟

پاسخ: ۱ سازه آبی شوشتر ۲ اراتوستن ۳ طبیعی، فنون جغرافیایی، انسانی ۴ رابطه جغرافیای طبیعی و هواشناسی ۵ جغرافیای اقتصادی ۶ یک رابطه دوسویه

مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

۱. مکان بسیاری از فعالیت‌های انسان در محل معینی انجام می‌شود که آن را مکان می‌نامند؛ **مثال:** خانه، مزرعه، مدرسه و ...
پدیده: به یک واقعیت یا رویداد جغرافیایی که محسوس و مشهود شده باشد، گفته می‌شود که می‌تواند عوارض طبیعی یا انسان‌ساخت باشد.

نکته: در هر مکان، پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و به نوبه خود از هم تأثیر می‌پذیرند.

مثال: یک روستا را در نظر بگیرید که خاک، آب، سرمایه و نیروی انسانی آن بر اشتغال آن تأثیر می‌گذارد و بالعکس.

نکته: روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود.

میدان آزادی - تهران ۱۳۹۵

میدان آزادی - تهران ۱۳۴۵

۲. روابط متقابل انسان با محیط دو عامل مهم در علم جغرافیا انسان و محیط است که بر هم تأثیر می‌گذارند.

تغییرات انسان بر محیط و استفاده انسان از آن: محیط طبیعی مجموعه‌ای متعادل است، با ورود انسان، زمینه‌های تغییر در محیط فراهم می‌شود، هوش و استعداد انسان به او در جهت تغییر و بهره‌مندی از محیط کمک می‌کند. در دهه‌های اخیر فناوری به کمک انسان آمده تا در محیط تأثیر بسیار بگذارد.

مثال: فناوری‌های جدید، انسان را قادر به بهره‌برداری از اعماق زمین کرده و میزان دسترسی انسان را گسترش داده است.

با گذر دو طبقه ابرکوه نشان می‌دهد که انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می‌زند و در نتیجه محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود.

محیط جغرافیایی

از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید.

۱. درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها
  ۲. نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
- مثال:** کشاورزی و رفع نیازها، برداشت چای لاهیجان
مثال: قطع بی‌رویه درختان جنگل‌های مازندران

بادگیر دوطبقه ابرکوه - استان یزد

سد شاه‌عباسی (طیس، خراسان جنوبی) قدیمی‌ترین و بزرگ‌ترین سد قوسی جهان است که یکی از نمونه‌های عالی خلافت، دوراندیشی و سخت‌کوشی ایرانیان است.

کدام‌یک از عملکردها، تعادل محیط را در مدت طولانی حفظ می‌کند؟ عملکرد اول یعنی درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها

جغرافیا علمی برای زندگی بهتر از آن جا که جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط مطالعه و بررسی می‌کند؛ ← بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست، ← پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

فعالیت ۱

عملکرد مثبت و منفی انسان را در هر یک از نواحی زیر بررسی کنید و جدول را کامل کنید.

ساحل بندر انزلی - گیلان

کویر ریگ‌چن - سمنان

جنگل گلستان - استان گلستان

زردکوه - چهارمحال و بختیاری

ناحیه	عملکرد مثبت انسان	عملکرد منفی انسان
کوهستانی	<ul style="list-style-type: none"> جلوگیری از فرسایش خاک تولید برق آبی ایجاد ورزش‌های مناسب 	<ul style="list-style-type: none"> چرای بی‌رویه دام گسترش مناطق مسکونی در نقاط مرتفع آلودگی محیط
جنگلی	<ul style="list-style-type: none"> کاشت گونه‌های بومی و احیای جنگل استفاده از گیاهان در صنایع دارویی ایجاد مناطق حفاظت‌شده محیط زیستی 	<ul style="list-style-type: none"> قطع بی‌رویه درختان برای صنایع کاغذسازی شکار غیرمجاز آلودگی ناشی از فعالیت توریستی
بیابانی	<ul style="list-style-type: none"> استفاده از ریگ به عنوان مالچ ساخت نیروگاه خورشیدی فعالیت‌های توریستی و گردشگری 	<ul style="list-style-type: none"> استفاده از قیر به جای مالچ استخراج بی‌رویه آب‌های زیرزمینی کندن بوته‌ها برای تأمین سوخت بومیان محلی
ساحلی	<ul style="list-style-type: none"> ساخت موج‌شکن برای جلوگیری از تخریب ساحل ورزش‌های آبی تولید برق از نیروی امواج 	<ul style="list-style-type: none"> تخلیه فاضلاب‌ها در نواحی ساحلی آلودگی‌های ناشی از فعالیت توریستی آلودگی‌های ناشی از استخراج نفت

کل‌نگری یا دید ترکیبی در جغرافیا

تعریف دید ترکیبی یعنی، مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان چگونگی شکل‌گیری محیط‌های جغرافیایی، که حاصل روابط متقابل انسان و محیط است، سبب می‌شود جغرافی‌دان با دید ترکیبی یا کل‌نگری، موضوعات را مطالعه و بررسی کند.

مثال: جغرافی‌دان با هدف توسعه یک شهر، به مطالعه همه‌جانبه می‌پردازد و این مسائل را مطرح و مطالعه می‌کند.

۱ با تهیه نقشه شهر، امکان گسترش فیزیکی شهر را بررسی می‌کند. (نقشه‌خوانی)

۲ با مطالعه بافت جمعیت شهر، میزان رشد آن و امکان مهاجرپذیری آن را حدس می‌زند. (جغرافیای جمعیت)

۳ با مطالعه میزان منابع آب شهر، امکان توسعه شهر را پیش‌بینی می‌کند. (جغرافیای آب‌ها)

در واقع جغرافی‌دان، با بررسی این موارد تمام جنبه‌های یک مکان را برای احداث و یا توسعه یک شهر بررسی می‌کند تا مکانی مناسب را انتخاب نماید.

مثال: دید ترکیبی یا کل‌نگری در یک شهر ← وضعیت راه‌ها، بافت جمعیت، منابع آب و ... می‌بایست مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فعالیت ۲

روستای پانگان - کامیاران - کردستان

اگر بخواهید با دید ترکیبی، روستای مقابل را مورد مطالعه قرار دهید با توجه به شکل، چه سؤالاتی برای آن طرح می‌کنید؟

پاسخ: ۱- شیب قرارگیری روستا چگونه است؟

۲- آیا وقوع سیل در این روستا امکان‌پذیر است؟

۳- آیا امکان گسترش فیزیکی شهر وجود دارد؟

۴- وضعیت راه‌ها و امکانات ارتباطی چگونه است؟

جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

- ۱- بسیاری از فعالیت‌های انسان در محل معینی انجام می‌شود که آن را ..... می‌نامند.
- ۲- به یک واقعیت یا رویداد جغرافیایی که محسوس و مشهود شده باشد ..... گفته می‌شود.
- ۳- روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی ..... در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود.
- ۴- دو عامل مهم در علم جغرافیا ..... و ..... است.
- ۵- بادگیر دو طبقه ابرکوه نشان می‌دهد انسان می‌تواند محیط ..... را به محیط ..... تبدیل کند.
- ۶- مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان، ..... نامیده می‌شود.

پاسخ: ۱ مکان ۲ پدیده ۳ پیوسته ۴ انسان - محیط ۵ طبیعی - جغرافیایی ۶ دید ترکیبی (کل‌نگری)

خلاصه نموداری درس اول: جغرافیا علمی برای زندگی بهتر

واژه جغرافیا - اولین بار توسط اراتوستن دانشمند یونانی ارائه شد.
شامل GEO (زمین) و GRAPHY (ترسیم و توصیف) است.

دانش جغرافیا - جغرافیا یکی از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری به شمار می‌رود.
اراتوستن جغرافیا را علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان تعریف می‌کند.

ارتباط بین علوم و فنون مختلف جغرافیا و شاخه‌های آن

شاخه‌های جغرافیا

مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

۱. مکان - بسیاری از فعالیت‌های انسان در محل معینی انجام می‌شود که آن را مکان می‌نامند.
در هر مکان پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و به نوبه خود از هم تأثیر می‌پذیرند.
۲. روابط متقابل انسان و محیط - انسان و محیط دو عامل مهم در علم جغرافیاست.
محیط طبیعی، مجموعه‌ای متعادل است که با ورود انسان زمینه‌های تغییر در آن فراهم می‌شود.
عملکرد انسان در ارتباط با محیط دو گونه است: ۱. درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها ۲. نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

کل‌نگری یا دید ترکیبی در جغرافیا - یعنی مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان

- درست یا نادرست بودن عبارتهای زیر را مشخص کنید.
- ۱- جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند که با ویژگی‌های طبیعی و روابط بین آنها آشنا شود.
- ۲- جغرافیای اقتصادی در شاخه فنون جغرافیایی قرار می‌گیرد.
- ۳- رابطه جغرافیا با سایر علوم یک رابطه دوسویه و در یک جریان دوطرفه از داده‌ها و یافته‌هاست.
- ۴- انسان برای رفع نیازهای خود دست به تغییر محیط می‌زند و محیط طبیعی را به محیط جغرافیایی تبدیل می‌کند.
- ۵- واژه جغرافیا به معنای توصیف و ترسیم زمین است.
- ۶- انتخاب نوع مصالح ساختمانی در ساخت یک بنا به علم فنون جغرافیایی مربوط می‌شود.
- ۷- چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در حوزه جغرافیایی اقتصادی جای می‌گیرد.
- ۸- ورود انسان به محیط طبیعی آن را به مجموعه‌ای متعادل تبدیل می‌کند.
- ۹- بادگیر دوطبقه ابرکوه نشان می‌دهد که انسان برای رفع نیازهای خود محیط طبیعی را به محیط جغرافیایی تبدیل می‌کند.
- ۱۰- شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیط، بدون دانش جغرافیا ممکن نیست.
- ۱۱- شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی با دانش جغرافیا ممکن است.
- ۱۲- مطالعه بافت جمعیت شهر و میزان رشد آن در حوزه مطالعه جغرافیای شهری است.
- ۱۳- تولید برق آبی از عملکردهای مثبت انسان در ناحیه کوهستانی است.
- ۱۴- استفاده از بوته‌ها برای تأمین سوخت بومیان محلی از عملکردهای مثبت انسان در ناحیه بیابانی محسوب می‌شود.
- ۱۵- مطالعه و بررسی منابع آب و امکان توسعه شهرنشینی دید ترکیبی در یک مکان است.
- ۱۶- با توجه به تصویر زیر درست یا نادرست بودن متن زیر را تشخیص دهید و موارد نادرست را اصلاح کنید.

(توایی فررار ۱۳۰۳)

سازه آبی ابرکوه در استان یزد از بزرگ‌ترین مجموعه‌های صنعتی شناخته‌شده در عصر پیش از انقلاب صنعتی است و توسط سازمان یونسکو به عنوان شاهکار نبوغ و خلاقیت نامیده شده است. این سازه نشان می‌دهد که انسان برای رفع نیازهای خود دست به تغییر محیط می‌زند و محیط جغرافیایی را به محیط انسانی تبدیل می‌کند.

- جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.
- ۱۷- واژه جغرافیا اولین بار توسط ..... دانشمند یونانی ارائه شد.
- ۱۸- این که با افزایش ارتفاع، دما کاهش می‌یابد یک اصل ..... است.
- ۱۹- محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط ..... و محیط ..... به وجود می‌آید.
- ۲۰- بادگیر دو طبقه ابرکوه بیانگر آن است که انسان محیط ..... را به ..... تبدیل می‌کند.
- ۲۱- محیط طبیعی مجموعه‌ای ..... است.
- ۲۲- بزرگ‌ترین سد قوسی جهان ..... است که یکی از نمونه‌های عالی خلاقیت، دوراندیشی و سخت‌کوشی ایرانیان است.
- در جملات زیر عبارت صحیح را از داخل پرانتز (کمانک) انتخاب کنید.
- ۲۳- گسترش مناطق مسکونی در نقاط مرتفع کوهستانی عملکرد (مثبت - منفی) انسان است.
- ۲۴- تأثیر منابع معدنی یک ناحیه در شکل‌گیری شهرهای صنعتی در حوزه (جغرافیای اقتصادی - جغرافیای شهری) جای می‌گیرد.
- ۲۵- بررسی زیستگاه جانوران در محیط زیست آنان در جهت توسعه شهر و راه‌های آن در حوزه (ژئومورفولوژی - جغرافیای زیستی) قرار می‌گیرد.
- ۲۶- استفاده از تصاویر ماهواره‌ای جهت احداث شهرها و ایجاد جاده‌ها در حوزه (فنون جغرافیایی - جغرافیای انسانی) است.
- ۲۷- بررسی گسل‌ها و نقشه زمین‌شناسی قبل از ایجاد یک محیط شهری در حوزه (ژئومورفولوژی - جغرافیای خاک‌ها) جای می‌گیرد.
- گزینه صحیح را انتخاب کنید.
- ۲۸- چرا جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است؟
- ۱) محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و انسانی به وجود می‌آید.
- ۲) رابطه جغرافیا با سایر علوم یک رابطه دوسویه است.
- ۳) شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست.
- ۴) انسان برای بهبود زندگی خود دست به تغییر محیط طبیعی می‌زند.
- ۲۹- جغرافیای شهری در زمره کدام شاخه‌های دانش جغرافیا قرار می‌گیرد؟

۳۰- تصویر روبه‌رو بیانگر کدام گزینه است؟

- (۱) مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها
- (۲) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌های انسان
- (۳) بهره‌برداری از اعماق زمین توسط انسان با استفاده از فناوری‌های جدید
- (۴) تغییر محیط توسط انسان برای رفع نیازهای خود

۳۱- موارد سمت راست را به موارد مرتبط در سمت چپ وصل کنید.

(الف) جغرافیای انسانی	☐	(۱) جغرافیای زیستی	☐
(ب) جغرافیای طبیعی	☐	(۲) جغرافیای جمعیت	☐
(پ) فنون جغرافیایی	☐	(۳) انسان‌شناسی	☐
	☐	(۴) سنجش از دور	☐

۳۲- اراتوستن جغرافیا را چگونه تعریف می‌کند؟

۳۳- جغرافیا به عنوان یکی از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری چگونه پدید آمد؟

۳۴- توضیح دهید جغرافیای اقتصادی در چه زمینه‌هایی فعالیت می‌کند و یک مثال بزنید.

۳۵- رابطه جغرافیا با سایر علوم چگونه است؟ توضیح دهید.

اصطلاحات جغرافیایی زیر را تعریف کنید.

۳۶- مکان

۳۷- پدیده

۳۸- کل‌نگری

۳۹- با ذکر یک مثال توضیح دهید چگونه روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری محیط به صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد؟

۴۰- دو مورد از تغییراتی را که انسان در محیط به وجود آورده تا زندگی خود را بهبود بخشد، بنویسید.

۴۱- عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی چند نوع است؟

۴۲- هر کدام از مثال‌های ذکر شده ارتباط جغرافیا را با کدام علوم بیان می‌کند؟

(الف) مطالعه چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف

(ب) بررسی مهاجرت روستاییان به شهر و تأثیر آن بر ترکیب سنی و جنسی جمعیت

۴۳- مشخص کنید در هر یک از گزاره‌های زیر عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی به چه صورت بوده است؟

(الف) احداث سدهای بی‌رویه

(ب) نصب توربین‌ها برای ایجاد انرژی در دریاها

(پ) پل طبیعت در تهران

(ت) افزایش تعداد کارخانه‌ها بعد از انقلاب صنعتی

۴۴- هر یک از موارد زیر جزء کدام نوع عملکرد انسان در ارتباط با محیط قرار می‌گیرد؟

(الف) کشاورزی و برداشت چای در لاهیجان

(ب) قطع بی‌رویه درختان جنگل

(پ) حمل‌ونقل دریایی در ساحل بندر انزلی

۴۵- چرا جغرافی‌دان با دید ترکیبی یا کل‌نگری، موضوعات را مطالعه و بررسی می‌کند؟

۴۶- با توجه به شکل روبه‌رو با دید کل‌نگری با هدف توسعه یک شهر چه سؤالاتی می‌توان مطرح کرد؟

۴۷- مقایسه این دو تصویر بیانگر چیست؟

درس اول: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

۱. نادرست؛ جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود.
۲. نادرست؛ در شاخه جغرافیایی انسانی است.
۳. درست
۴. درست
۵. درست
۶. نادرست؛ در حوزه آب‌وهواشناسی و شاخه جغرافیای طبیعی قرار می‌گیرد.
۷. درست
۸. نادرست؛ محیط طبیعی مجموعه‌ای متعادل است، با ورود انسان، زمینه‌های تغییر در محیط فراهم می‌شود.
۹. درست
۱۰. درست
۱۱. درست
۱۲. نادرست؛ در حوزه جغرافیای جمعیت جای می‌گیرد.
۱۳. درست
۱۴. نادرست؛ از عملکردهای منفی انسان محسوب می‌شود.
۱۵. درست
۱۶. تصویر نشانگر سازه آبی شوشتر در استان خوزستان است. این تصویر نشان می‌دهد که انسان برای رفع نیازهای خود دست به تغییر محیط می‌زند و محیط طبیعی را به محیط جغرافیایی تبدیل می‌کند.
۱۷. اراتوستن
۱۸. هواشناسی
۱۹. طبیعی - انسانی
۲۰. طبیعی - جغرافیایی
۲۱. متعادل
۲۲. سد شاه‌عباسی
۲۳. منفی
۲۴. جغرافیایی اقتصادی
۲۵. جغرافیای زیستی
۲۶. فنون جغرافیایی
۲۷. ژئومورفولوژی
۲۸. ۳
۲۹. ۲
۳۰. ۴ این تصویر سد شاه‌عباس از قدیمی‌ترین و بزرگ‌ترین سد قوسی جهان است و بیانگر آن است که انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می‌زند.
۳۱. الف ← ۲   ب ← ۱   پ ← ۴
۳۲. علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان
۳۳. انسان در طول تاریخ تلاش کرده است که ناشناخته‌های جهان هستی را معلوم و با استفاده از علوم مختلف، وضع زندگی خود را بهبود بخشد.
۳۴. جغرافیایی اقتصادی به چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگی‌شان می‌پردازد. **مثال:** چگونه منابع معدنی یک ناحیه در شکل‌گیری شهرهای صنعتی تأثیر دارد.
۳۵. رابطه علم جغرافیا و سایر علوم رابطه دوسویه است. علم جغرافیا از یافته‌های علوم دیگر استفاده کرده و با یک دید همه‌جانبه بررسی‌ها و مطالعات خود را در مورد پراکندگی پدیده‌ها و روابط بین آن‌ها انجام می‌دهد.
۳۶. بسیاری از فعالیت‌های انسان در محلی معین انجام می‌شود که آن را مکان می‌نامند.
۳۷. به یک واقعیت یا رویداد جغرافیایی که محسوس و مشهود شده باشد گفته می‌شود.
۳۸. مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان است.
۳۹. در هر مکان پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و به نوبه خود از هم تأثیر می‌پذیرند به طور مثال یک روستا را در نظر بگیرید که خاک، آب، سرمایه و نیروی انسانی آن بر نوع اشتغال آن تأثیر می‌گذارد و بالعکس.
۴۰. بادگیر دوطبقه ابرکوه - سد شاه‌عباسی
۴۱. دو نوع: ۱- درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها ۲- نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

۴۲. الف علم اقتصاد   ب علم جمعیت‌شناسی

۴۳. الف نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

ب درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها

ب درک توان‌ها و استفاده از علم جمعیت‌شناسی برای رفع نیازها

ت نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

۴۴. الف درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها

ب نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

ب درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها

۴۵. زیرا اجزا و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.

۴۶. ۱- با تهیه نقشه شهر، امکان گسترش فیزیکی شهر را بررسی می‌کند

(نقشه‌خوانی). ۲- با مطالعه بافت جمعیت شهر، میزان رشد آن و امکان

مهاجرپذیری آن را حدس می‌زند (جغرافیای جمعیت). ۳- با مطالعه میزان

منابع آب شهر، امکان توسعه شهر را پیش‌بینی می‌کند (جغرافیای آب‌ها).

۴۷. مقایسه دو تصویر از میدان آزادی با فاصله ۳۰ سال نشان می‌دهد که

روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد و

سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود.

ردیف	امتحان شماره ۱	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	کلیه رشته‌ها	جغرافیای ایران
نمره	Kheilisabz.com			
۱	درست یا نادرست بودن عبارتهای زیر را مشخص کنید. الف) جغرافی دانان معتقدند که جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های جغرافیایی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود. ب) استفاده از عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای برای مطالعه فیزیکی یک شهر مربوط به مرحله جمع‌آوری اطلاعات است. پ) خلیج فارس حدود ۶۲ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۶ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای داده است. ت) اصطلاح آب‌وهوا به حالت آبی و زودگذر جو گفته می‌شود.			
۲	متن زیر دارای دو مفهوم اشتباه است، با توجه به تصویر آن را اصلاح کنید. «در اطراف خط استوا به دلیل گرم بودن و صعود هوا، کمربند پرفشار جنب حاره‌ای تشکیل می‌شود و دارای آب‌وهوای گرم و خشک است.»			
۳	جاهای خالی را با عبارت مناسب پر کنید. الف) واژه جغرافیا اولین بار توسط ..... دانشمند یونانی ارائه شد. ب) به پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندان محقق به سؤال، تحقیق ..... می‌گویند. پ) فعالیت‌های آتشفشانی در دوره ..... سبب شکل‌گیری قله دماوند شده است. ت) بخش بزرگی از دشت کویر، بیابان واقعی است؛ یعنی میانگین بارش سالانه آن از ..... کم‌تر است.			
۴	در جملات زیر عبارت صحیح را از داخل پرانتز (کمانک) انتخاب کنید. الف) جغرافی دان با دید ترکیبی موضوعات را مطالعه و بررسی می‌کند، زیرا اجزا و عوامل محیط (طبیعی - جغرافیایی) در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند. ب) سؤال (چطور - چرا) به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد. پ) یکی از زیباترین و فعال‌ترین پدیده‌های رشته کوه زاگرس (گنبدهای نمکی - کوه‌های مریخی) است. ت) توده هوای (سودانی - مرطوب غربی) رطوبت دریای مدیترانه را در دوره سرد وارد ایران می‌کند.			
۵	گزینه مناسب را انتخاب کنید. الف) کدام گزینه به ترتیب زیر مجموعه فنون جغرافیایی، جغرافیای انسانی و جغرافیای طبیعی از شاخه‌های دانش جغرافیاست؟ ۱) جغرافیای جمعیت - نقشه‌کشی - ژئومورفولوژی ۲) ژئومورفولوژی - نقشه‌کشی - جغرافیای شهری ۳) نقشه‌کشی - جغرافیای جمعیت - ژئومورفولوژی ۴) GIS - آب‌وهواشناسی - جغرافیای تاریخی ب) جمله زیر بیانگر کدام یک از مراحل پژوهش در جغرافیا است؟ «پژوهشگر با توجه به مسئله خود پیشنهادها و خبرهای اولیه را در چهارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می‌کند.» ۱) گام اول ۲) گام دوم ۳) گام سوم ۴) گام چهارم پ) کدام گزینه در مورد منطقه کوهستانی زاگرس درست نیست؟ ۱) چین‌خوردگی‌های دیواره‌مانند با دره‌های موازی است. ۲) این دیواره، از مریوان در کردستان تا شمال تنگه هرمز را تشکیل داده است. ۳) این چین‌خوردگی‌ها پس از تشکیل به حالت اولیه باقی نمانده است. ۴) چین‌خوردگی‌ها با جهت غربی - شرقی تشکیل شده است. ت) کدام گزینه از ویژگی‌های آب‌وهوای گرم و شرجی در کشور ما نیست؟ ۱) بارندگی اندک ۲) رطوبت نسبی بالا ۳) فقر پوشش گیاهی ۴) میانگین دمای بالای سالیانه			

ردیف	نمونه امتحان نیمسال اول	کلیمه رشته‌ها	جغرافیای ایران
نمره	امتحان شماره ۱	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	Kheilisabz.com
۶	موارد مرتبط ستون (۱)، را از ستون (۲) انتخاب کنید و به هم وصل کنید. (یک مورد اضافی است).	ستون (۱) الف) خلیج فارس ب) دریای خزر پ) دریای عمان	ستون (۲) ۱) تأمین‌کننده ۹۰ درصد خاویار جهان ۲) سواحلی با قابلیت‌های دفاعی مناسب ۳) مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان ۴) مهم‌ترین آبراهه تجاری و استراتژیک جهان
۷	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. الف) موقعیت جغرافیایی ایران در ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله بیانگر کدام موقعیت جغرافیایی ایران است؟ ب) دروازه خروجی نفت خلیج فارس چه نام دارد؟ پ) ناهمواری‌های مریخی بیشتر در کدام نواحی دیده می‌شود؟ ت) زاویه تابش خورشید در شهرهای مناطق شمالی کشور چگونه است؟ ث) دلیل تنوع سبک‌های گوناگون معماری در کشور ما چیست؟ ج) عامل اصلی شکل‌گیری بیابان چیست؟	۳	
۸	چرا جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است؟	۱	
۹	صورت مسئله یا بیان مسئله باید چگونه بیان شود؟	۱	
۱۰	چه دلایلی موجب ارزش و اهمیت ارتباطی خلیج فارس شده است؟	۱	
۱۱	منطقه کوهستانی مرکزی از اتصال کدام نواحی به یکدیگر تشکیل می‌شود؟	۰/۷۵	
۱۲	دشت نهاوند در همدان و ماهی‌دشت در کرمانشاه هر کدام چگونه پدید آمده‌اند؟	۱	
۱۳	عوامل طبیعی که منجر به تغییر مناطق ساحلی می‌شوند، چیست؟	۱	
۱۴	اختلاف دما در نواحی داخلی و نواحی ساحلی چه تفاوتی دارد؟	۱	
	جمع نمرات	۱۵	

۱. الف نادرست - ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود.

ب درست

ب نادرست - حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای داده است.

ت نادرست - اصطلاح هوا به حالت زودگذر و آبی جو گفته می‌شود.

۲. در اطراف خط استوا به دلیل گرم‌بودن و صعود هوا، کمربند کم‌فشار حاره‌ای تشکیل می‌شود و دارای آب‌وهوای گرم و مرطوب است.

۳. الف اراتوستن

ب فرضیه

پ کواترنر

ت ۵۰ میلی‌متر

۴. الف جغرافیایی

ب چه‌طور

پ گنبد‌های نمکی

ت مرطوب غربی

۵. الف ۳

ب ۲

پ ۴ در جهت شمال غربی - جنوب شرقی تشکیل شده است.

ت ۳

۶. الف ۳

ب ۱

ب ۲

۷. الف موقعیت ریاضی یا مطلق

ب تنگه هرمز

پ در جنوب استان سیستان و بلوچستان و اطراف چاله‌های موریان در کرمان

ت زاویه تابش خورشید مایل‌تر است و مقدار تابش کم‌تر است.

ث تنوع آب‌وهوا

ج تبخیر شدید

۸. از آن‌جا که جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط مطالعه و بررسی می‌کند؛ بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست.

۹. بهتر است به شکل سؤالی نوشته و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری شود.

۱۰. ۱) ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا

۲) حلقه‌های از زنجیره حمل‌ونقل کالا و نفت

۱۱. از اتصال سه نقطه کوه جغتای در خراسان رضوی، گردنه آوج در استان قزوین و قلعه کوه بزمان یا خضر زنده در سیستان و بلوچستان

۱۲. دشت نهاوند بر اثر انباشت مواد حاصل از فرسایش در نواحی پست به وجود آمده و دشت ماهی‌دشت حاصل انحلال مواد آهکی و هموارشدن زمین‌ها است.

۱۳. رودهای طغیانی که به دریاها می‌ریزند و نیز نهشته‌ها و آبرفت‌های فراوانی را بر جلگه‌های ساحلی تحمیل و مرتباً مکان و وسعت جلگه‌ها را دچار تغییر می‌کند.

۱۴. در نواحی داخلی کشور به دلیل دوربودن از دریاها و کمبود رطوبت، اختلاف دما زیاد است، ولی در نواحی ساحلی شمال و جنوب کشور اختلاف دما کم‌تر است.